

Beogradski centar za ljudska prava
www.bgcentar.org.rs

23. jun 2018. godine

SAOPŠTENJE

povodom Izveštaja CPT Saveta Evrope od 21. juna 2018. godine

Beogradski centar za ljudska prava izražava ozbiljnu zabrinutost povodom Izveštaja Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Saveta Evrope (CPT) o *ad hoc* poseti Srbiji obavljenoj u periodu od 31. maja do 7. juna 2017. godine.

U Izveštaju je navedeno da je delegacija CPT tokom posete primila značajan broj navoda o neadekvatnom postupanju policijskih službenika prema zadržanim licima prilikom hapšenja ili saslušanja, u vidu šamaranja, udaranja rukama, nogama, službenom palicom i različitim nestandardnim predmetima, čak i izlaganja šokovima ručnim električnim aparatima. Delegacija je u određenom broju slučajeva prikupila medicinske dokaze i dokumentaciju koja je ukazivala na doslednost sa navodima o neadekvatnom postupanju policijskih službenika prema zadržanim licima. Kao i prilikom ranijih poseta, delegacija CPT je u kancelarijama kriminalističkih inspektora pronašla nestandardne predmete kao što su palica za bejzbol, električni produžni kablovi, službene palice, bokseri itd.

CPT je pozvao Srbiju da prihvati činjenicu da je neadekvatno postupanje policijskih službenika prisutno i da predstavlja prihvaćenu praksu u sadašnjoj policijkoj kulturi, posebno među kriminalističkim inspektorima. CPT u svom Izveštaju preporučuje da se kandidati za policijske službenike moraju birati na osnovu strogih kriterijuma, kao i da kandidati i već zaposleni policijski službenici moraju da prođu adekvatnu obuku o naprednim metodama kriminalističke istrage koje se zasnivaju na prikupljanju obaveštajnih informacija umesto na dobijanju priznanja osumnjičenog. Komitet takođe zahteva od države da uspostavi praksu prema kojoj se protiv policijskih službenika koji primenjuju nasilje, kao i protiv onih koji takvo ponašanje ne sprečavaju, posebno kada je reč o rukovodiocima sprovede adekvatne krivičnopravne i disciplinske mere. Istovremeno se u Izveštaju napominje da procedure za ispitivanje pritužbi i drugih informacija o neadekvatnom postupanju policijskih službenika moraju biti delotvorne i nezavisne. Komitet takođe preporučuje jačanje kapaciteta Sektora unutrašnje kontrole i iskorenjivanje prakse da rukovodioci organizacionih jedinica ispituju navode o zlostavljanju potčinjenih policijskih službenika.

Među brojnim preporukama upućenim Srbiji, CPT je istakao da je potrebno usvojiti detaljna uputstva za policijske službenike o pravilnom obavljanju saslušanja osumnjičenih za krivična dela i organizovati njihovu obuku, a da namenske prostorije za saslušanje u policijskim stanicama treba da budu opremljene audio i video opremom za snimanje policijskih saslušanja. U izveštaju su kritikovane pojedine odredbe Uputstva o postupanju policijskih službenika prema dovedenim i zadržanim licima i naglašena je potreba njegovog menjanja.

U Izveštaju je ocenjeno da povodom značajnog broja navoda o zlostavljanju nisu sprovedene tužilačke istrage u skladu sa zahtevima temeljitosti i delotvornosti. CPT je preporučio da tužioci treba sami da sprovede istražne radnje povodom navoda o zlostavljanju, naročito kada se radi o saslušanju ili ispitivanju policijskih službenika, svedoka i oštećenih, kao i da donose naredbe o neophodnim sudskomedicinskim veštačenjima. S druge strane, a na osnovu uvida u sudsku praksu, CPT je pozvao sudije da pri donošenju presuda za krivična dela iznuđivanje iskaza i zlostavljanje i mučenja budu svesne težine tih dela.

U Izveštaju su konstatovani i brojni nedostaci u vezi sa zadržavanjem lica koji se odnose na mere zaštite od zlostavljanja (*safeguards*) i nezadovoljavajuće uslove smeštaja u prostorijama za zadržavanje (nedovoljna provetrenost, nedostatak prirodnog i/ili veštačkog osvetljenja, nedostatak jastuka i ćebadi, loši higijenski uslovi, nedostatak tekuće vode u ćelijama, itd). Delegacija CPT utvrdila je i da su u svim posećenim ustanovama pritvorske ćelije bile prenaseljene i da nisu zadovoljavale minimalne uslove u pogledu njihove prostranosti, a da su pritvorena lica primorana da najmanje 22 časa dnevno provode u svojim ćelijama. Ocenivši da je režim koji je ponuđen pritvorenim licima relikat prošlosti, CPT je pozvao organe Srbije da osmisle i sprovedu sveobuhvatan režim vanćelijskih aktivnosti za pritvorena lica, posebno se osvrćući na položaj maloletnika i žena u pritvoru.

Delegacija CPT je bila zadovoljna materijalnim uslovi smeštaja pritvorenih lica u renoviranim delovima okružnih zatvora u Beogradu i Prokuplju, ali je nadležne organe Srbije pozvala da ulože napore da poboljšaju uslove pritvora i u svim drugim pritvorskim jedinicama.

Budući da je tokom posete uočeno da se povrede na novoprimitim licima lišenim slobode i dalje opisuju na površan način i da lekari u ne izvode zaključke o kompatibilnosti povreda sa navodima lica o neadekvatnom postupanju policije, CPT je ponovio već upućenu preporuku Srbiji da lekari u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija moraju u potpunosti da izvršavaju svoju ulogu u sprečavanju zlostavljanja tako što će temeljno dokumentovati povrede na telima lica lišenih slobode i ukazivati na svaku uzročnu povezanost između izjava lica o načinu nastanka povreda i jednog ili više objektivnih lekarskih nalaza. CPT je posebno preporučio da se izveštaji o povredama za koje se sumnja da su nastale zlostavljanjem automatski prosleđuju nadležnom javnom tužilaštvu, bez obzira na želje povređenog lica.

Imajući u vidu težinu i ozbiljnost nalaza i preporuka CPT, a posebno činjenicu da je veći broj nedostataka konstatovan i u ranijim izveštajima ovog tela koji su upućeni Srbiji, Beogradski centar za ljudska prava poziva nadležne državne organe, pre svega Ministarstvo unutrašnjih poslova, Republičko javno tužilaštvo, Ministarstvo pravde i Upravu za izvršenje krivičnih sankcija, da neodložno, zajednički i sistematski pristupe rešavanju problema opisanih u Izveštaju CPT od 21. juna 2018. godine.

Beogradski centar za ljudska prava smatra da sistematski pristup iskorenjivanju zlostavljanja u Srbiji mora obuhvatiti izmene većeg broja propisa (Krivičnog zakonika, Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o policiji, Zakona o izvršenju krivičnih sankcija i većeg broja podzakonskih akata), aktivno promovisanje profesionalizma i nultu toleranciju na neprofesionalizam i nasilje prema licima lišenim slobode, kao i delotvorno i temeljno istraživanje navoda o zlostavljanju i adekvatno sankcionisanje učinilaca takvih dela.

Zlostavljanje, osim što predstavlja izuzetno teško kršenje prava građana, šteti ugledu državnih organa i svih zaposlenih koji u njima savesno i profesionalno obavljaju svoje dužnosti.

Kao organizacija koja se godinama bavi promovisanjem i zaštitom ljudskih prava i sloboda građana u Srbiji, i koja je od strane CPT i drugih međunarodnih tela prepoznata u oblasti zabrane zlostavljanja, Beogradski centar za ljudska prava nudi svoju pomoć nadležnim organima u osmišljavanju i realizaciji aktivnosti koje će doprineti punoj zaštiti ljudskog dostojanstva i efikasnoj borbi protiv zlostavljanja u Srbiji.